

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

УДК 338.43-044.247:349.422.2:343.973

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-1/1>

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ СФЕРІ ТА СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ І КРИМІНОГЕННІ ЗАГРОЗИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ АСПЕКТИ

SPECIFICS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES IN AGRICULTURAL SPHERE AND MODERN SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND CRIMINAL THREATS IN UKRAINIAN SOCIETY: REGIONAL AND NATIONAL ASPECTS

Безпалько С.В., к.ю.н., полковник поліції,
начальник

Головне управління Національної поліції в Івано-Франківській області

Шатрава С.О., д.ю.н., професор, підполковник поліції,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем забезпечення діяльності поліції
Харківський національний університет внутрішніх справ

Тимчишин А.М., к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківська філія університету «Україна»

Кріцак І.В., к.ю.н., підполковник поліції,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті на основі міждисциплінарного методу наукових досліджень здійснена спроба узагальнити глобальні виклики та загрози основному багатству України – землі. Виявлено криміногенні фактори соціально-економічних процесів сучасного соціуму. Особливу увагу акцентовано на цифровізації економіки. Передбачено майбутні тенденції перенаселення народів із міст до сільської місцевості в разі загроз об'єктам критичної інфраструктури. Наголошується на проблемах і перспективах розвитку міста, даються пропозиції подолання злочинності в містах.

Крім цього, наголошується, що правове регулювання економіки особливо впливає на політичні процеси держави і визначає, які партійні платформи займуть місце в наступних виборчих перегонках. Нинішній електорат може побоюватись посилення покарання за корупційно-злочинні схеми, що спричинить прихід до влади опозиції з регіоналістсько-радикальними настроями політичних сил та ідеології. Постійна політика розкрадання економічних ресурсів за таких умов стане неможливою. З іншого боку, наголошується, що докорінні трансформації всіх сфер суспільної життєдіяльності можливі за умови стабільної економіки, урахування можливості тотальної інформатизації та цифровізації. Як бачимо, традиційні форми господарювання стають нерентабельними. Створюють великі транскорпорації, які дають можливість істотно підвищити ефективність різних видів виробництва, технологій, обладнання. За таких умов важливими є розроблення та впровадження ефективних управлінських рішень у різних галузях народного господарства.

Ключові слова: економічна криза, євроінтеграційні процеси, сільське господарство, земля, соціально-економічні фактори, кримінально-правова охорона, криміногенні виклики, цифровізація економіки, безпекове середовище в містах, сімейно-побутові загрози, кримінологічні прогнози майбутнього.

In the article on the basis of an interdisciplinary method of scientific research an attempt is made to generalize global challenges and threats to the main wealth of Ukraine – the earth. Criminogenic factors of socio-economic processes of modern society are revealed. Particular attention is accorded to the digitalization of the economy. Future trends of relocation of folks from urban to rural areas in case of threats to critical infrastructure are foreseen. It is emphasized on the problems and prospects of the city development suggestions are attached for overcoming crime in cities.

Except this, it is emphasized that the legal regulation of the economy especially affects on the political processes of the state and determines which party platforms will take place in the next election derby. The current electorate may fear an increasing punishment for corrupt and criminal schemes, which will lead to the coming to power of the opposition with regionalist-radical sentiments of political forces and ideology. Continual policy of embezzling economic resources, under such circumstances, will become impossible. On the other side, it is emphasized that radical transformations of all spheres of social life are possible provided stable economy, taking into account the possibilities of total informatization and unprofitable. As we can see, traditional forms of management are becoming farms. Large transcorporations are created, which give the opportunity for a significantly increase the efficiency of various types of production, technologies, equipment. Under such conditions, it is important to develop and implement effective management decisions in various sectors of the national economy.

Key words: economic crisis, european integration processes, agriculture, land, socio-economic factors, criminal law protection, criminogenic challenges, digitalization of the economy. security environment in cities, family and household threats, criminological forecasts of the future.

*Світлій пам'яті видатного професора, академіка, першопроходця в царині вітчизняного аграрного права, людині
вольових якостей, широти душі і щирості серця, якому були властивими відкритість і далекоглядність,
колосальна працьовитість, Олексію Олексійовичу Поєрїбному з нагоди 70-річчя присвячується.*

Актуальність розроблення проблеми. Економічна криза, яка прокотилася Європою у 2008 році, показує кілька важливих наслідків у галузі економіки, фінансових інститутів, соціальної політики та політики загалом. Вона спричинила нові електоральні тенденції, посилила засоби покарання за корупційно-злочинні схеми, поглибила зростання регіональних, антипартійних, ультраправих та расистських партій. Глобальний економічний спад спонукає до встановлення важелів для втручання у вирішення проблем, що надають значущість економічним показникам, коли вони слабкі. Ці пріоритети засвідчують, що виборці вважають економіку найважливішим складником у період нестабільних економічних показників. Слабка економіка зосереджує увагу населення на корупції та злочинності, одночасно знижуючи акцент на соціальній політиці та закордонних справах. Рівень злочинності, терористичні акти, глобалізація та рівень соціального розвитку особливо впливають на місце економіки на порядок денний виборів [1, с. 106].

Сучасні євроінтеграційні процеси в господарській сфері. В умовах сьогодення сільське господарство України є однією з найбільш пріоритетних галузей економіки. Аграрний сектор формує продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, сприяє розвитку технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створює соціально-економічні умови для сільського розвитку. Україна впродовж багатьох років займає вагомі позиції у світовій структурі експорту сільськогосподарських та продовольчих товарів. Відтак, посилення інтеграційних процесів, зокрема в рамках Угоди про асоціацію між Україною та країнами ЄС, у світову економіку не лише викликано необхідністю подальшого розвитку та розширення присутності вітчизняних виробників агропродовольчої продукції на світових ринках, а і є ознакою прогресивних змін у сільському секторі. Таким чином, для вітчизняних агровиробників відкриваються як перспективи поступового освоєння ринків країн ЄС, так і підвищення рівня якості, безпечності, екологічних характеристик української продукції агропромислового комплексу, покращення стану продовольчої безпеки держави [2, с. 115]. Водночас нестабільність розвитку АПК залишається ключовою проблемою економіки нашої держави. Зберігаються негативні тенденції в напрямі інвестиційної привабливості аграрної галузі, низької сертифікації та конкурентоспроможності агропродукції, сировинної спрямованості експорту. Складність ситуації посилюється загостренням соціально-політичної кризи та військовим конфліктом на Донбасі. За таких умов невизначеності функціонування аграрної сфери актуальності набуває аналіз та розроблення заходів активізації інтеграційних процесів, здатних позитивно вплинути на вирішення вказаних проблем [3, с. 29].

Трансформація предмета аграрного права України зумовлена появою в його структурі якісно нових видів суспільних відносин. Вони виникають у зв'язку з необхідністю забезпечення сталого розвитку всієї аграрної сфери в державі через упровадження нових форм аграрного господарювання, використання інноваційних технологій у сільськогосподарському виробництві, стимулювання розвитку біоенергетики, сільського туризму, диверсифікації сільськогосподарської діяльності та сільських територій, а також виконання міжнародних зобов'язань у напрямі євроінтеграційних процесів [4, с. 274].

Свідомий вибір України на користь євроінтеграції – це підписання та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Незважаючи на незначне зниження за останні роки інтеграційного потенціалу ЄС, він залишається для нашої держави досить привабливим. Європа є масштабним платоспроможним та інноваційним ринком, освоїти і заповнити який намагаються багато країн світу. Інноваційність виробництва в ЄС перевищує 75%. Середній

показник ВВП на жителя в ЄС майже у вісім разів вищий, ніж в Україні. У провідних країнах ЄС рівень економічного розвитку ще вищий [5].

За умови посилення євроінтеграційних процесів доцільно врахувати досвід розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення в ЄС. По перше, це кадастрова оцінка та інвентаризація сільськогосподарських угідь; по-друге, врегулювання процедури користування землею іноземцями, контролю за дотриманням порядку цільового використання сільськогосподарських угідь; по-третє, регламентація процесу обмеження концентрації сільськогосподарських угідь у руках одного власника. Зокрема, у Данії земельні наділи в користуванні одного фермера не можуть перевищувати 30 га, який обов'язково повинен мати фахову освіту або ж досвід господарювання в аграрній сфері, в Угорщині встановлено обмеження на рівні 300 га, у Румунії – 200 га. Головними суб'єктами виробництва сільськогосподарської продукції в Німеччині є сімейні фермерські господарства, середня площа яких становить 17 га; у понад 50% господарств площа угідь не перевищує 10 га, при цьому лише 5,5% ферм мають у користуванні земельні ділянки більше 50 га [6].

Проведення вітчизняної аграрної та земельної реформи, а згодом – реформування агропромислового комплексу і формування аграрного сектору економіки ринкового типу, сприяло появі в Україні раніше не відомих суб'єктів товарного сільськогосподарського виробництва. Так, замість колгоспів, радгоспів і колективних сільськогосподарських підприємств почали функціонувати сімейні фермерські господарства, агрохолдинги, сільськогосподарські кооперативи, агрофірми, аграрні кластери тощо [4, с. 274].

Регіональний рівень економічного розвитку з посиленням глобалізаційних впливів набуває особливої значущості для підвищення міжнародної конкурентоспроможності України в умовах євроінтеграції. Особливо актуальною є проблема регіональної конкурентоспроможності, яка полягає у можливостях регіону створювати, розвивати та захищати власні конкурентні переваги для залучення інвестицій та висококваліфікованого працездатного населення з урахуванням змін на глобальному рівні. Ураховуючи особливості глобалізації, цікаво дослідити, як змінюється специфіка регіоналізації та в якому напрямі слід розвиватися регіонам для підвищення рівня конкурентоспроможності в економічній, соціальній, науково-технічній сферах. Особливого пріоритету набуває підвищення конкурентоспроможності регіонів України в умовах реалізації основних положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [7, с. 67]. Законодавчий складник євроінтеграції АПК – це ключ до реформування галузі відповідно до вимог, принципів і стандартів, прописаних в Угоді. Міністерство аграрної політики і продовольства України, відповідально за розвиток галузі, бере активну участь не тільки в налагодженні виробництва й експорту сільськогосподарської продукції, а і в законодавчій діяльності. Нині пріоритетними напрямками роботи міністерства в законодавчій сфері є дерегуляція і реформа у сфері забезпечення безпеки харчової продукції, а також усе, що пов'язано з нею. Міністерство підготувало низку законопроектів, окремі з яких вже ухвалені Верховною Радою [8, с. 40].

За словами В.І. Лобунця, стратегічно важливим у підвищенні ефективності функціонування аграрної галузі економіки України може стати реалізація таких заходів:

- удосконалення інституційних основ регулювання земельних відносин, проведення кадастрової оцінки та інвентаризації сільськогосподарських угідь із дотриманням їх цільового використання;

- розробка програмної підтримки техніко-технологічної модернізації суб'єктів господарювання аграрної галузі, насамперед сільськогосподарських

підприємств тваринницької галузі, з використанням інновацій та лізингу за рахунок коштів інвесторів, державного та місцевого бюджетів;

- проведення інформаційної кампанії щодо популяризації сильних сторін та конкурентних переваг аграрних регіонів України, розробка інвестиційних паспортів із привабливими для конкретного регіону галузями, надання роз'яснень потенційним іноземним інвесторам особливостей ведення бізнесу;

- забезпечення економічних стимулів для створення фермерських господарств на засадах високого рівня товарності та доступу до оптових і зовнішніх ринків збуту продукції;

- наближення вітчизняного аграрного законодавства до вимог і положень спільної аграрної політики країн ЄС у частині як забезпечення функціонування аграрного ринку, так і вдосконалення сертифікації безпечності харчових продуктів з узгодженням нормативно-правових актів до вимог ISO;

- полегшення доступу виробників аграрної продукції до виходу на ринок ЄС через спрощення процедури їх сертифікації, усунення бюрократії під час митного оформлення вантажів, розширення обсягів експорту аграрної продукції понад установлені тарифні квоти в межах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [3, с. 31–32].

Сказане актуалізує проблему євроінтеграції та євроатлантичного співробітництва України в напрямі інноваційно-технічного оновлення аграрної галузі на основі кластерного підходу та відповідності сільськогосподарських угідь європейським стандартам якості вирощеної продукції, особливо в умовах нестабільної соціально-політичної ситуації, військового стану, що призводить до дисбалансу суспільних відносин. Водночас пріоритетом розвитку держави визначена євроінтеграційна політика, тому треба ще докладати багато зусиль для виконання поставлених завдань. Одним із ключових питань є збереження національного багатства – українських чорноземів – у нормальному стані. Маємо відстояти власне право господарювати на своїй, Богом даній землі, бути повноцінними господарями на ній. З огляду на це, має вибудовуватись відповідна державна політика в сільськогосподарському секторі.

Аграрна реформа, пов'язана з продажем землі, нині викликає шквал критики в суспільстві. Безперечно, інвестор ніколи не буде працювати як господар, що зрозуміло кожному. Тим паче сьогодні вже маємо гіркий досвід спущення земельних угідь через виснажливе вирощування сільськогосподарських культур типу кукурудзи, соняшника, ріпака, що перетворює українські чорноземи в пустелю, тому необхідний тривалий час, щоб відновити родючість. Ефективність гербіцидів та інших хімічних препаратів настільки велика, що допомагає виростити хороший урожай харчової продукції в короткі терміни. Аналогічна ситуація спостерігається в Китаї, коли земля після подібного тривалого культивування залишається спустошеною. Хто ж відповідає за такі нищівні процеси проти землі, народу, здоров'я і життя людей?

Отже, процеси євроінтеграції (поряд із позитивними рисами) мають багато недоліків. Треба чітко усвідомлювати, що кожна європейська держава бореться за існування в умовах жорсткої конкуренції та глобалізації. Україна має прагнути до євроінтеграції, однак зі своєю сильною економікою, культурною, національною та духовною самобутністю, міцною оборонною сферою, потужним агропромисловим комплексом та високими стандартами якості національного виробника. Тоді вона знову стане «житницею Європи», як це було в радянські часи, та відновить втрачене становище у європейському та світовому співтоваристві.

Соціально-економічні фактори і сучасні криміногенні загрози в екологічній та земельній сфері життє-

діяльності суспільства. Однією із загроз економіці є посягання на національні багатства держави, серед яких особлива роль належить земельним ресурсам та екологічній сфері. Проблема раціонального (екологічно, соціально, рекреаційно та економічно обґрунтованого) використання та охорони землі завжди була актуальною. Перед державами стоїть завдання збереження землі як найціннішого ресурсу планети. Зазначений компонент природного середовища забезпечує природне регулювання багатьох процесів, що відбуваються в екологічній системі Землі, та визначає необхідність максимального збереження її природних властивостей. Суспільна небезпека такого злочину, як псування землі, виражається у заподіянні шкоди національним надбанням як основному засобу виробництва та основі функціонування всіх галузей економіки – землі. Крім того, ця проблема в загальній структурі екологічної злочинності є стримувальним фактором для зростання якості та рівня життя населення, розвитку виробництва, регіонального розвитку. З огляду на це, актуальним є дослідження соціально-економічного складника кримінально-правової охорони земельних відносин, земельних злочинів, їх аналіз із метою своєчасного реагування на злочини, які скоюються в цій галузі. Насправді ж кримінально-правова охорона земельних відносин, конструювання законодавчих положень, що встановлюють відповідальність за земельні злочини, супроводжуються труднощами, вираженими в різноманітності способів скоєння названих злочинів та наслідків здійснення протиправних діянь щодо землі та її компонентів. Використання техніко-юридичного інструментарію, за допомогою якого можна найповніше відобразити в кримінальному законодавстві ознаки земельних злочинів, має здійснюватися у взаємодії з виявленням меж і можливостей кримінально-правового впливу у сфері суспільних відносин, а також спільно з дослідженням соціально-економічної зумовленості кримінально-правової охорони відповідних відносин [9, с. 717].

Концепція планетарних кордонів (planetary boundaries), запропонована у 2009 р., спрямована на визначення екологічних меж, усередині яких за умов грамотного управління та раціонального використання людство могло б забезпечити собі безпечний простір для діяльності [10]. Нині пройдено чотири межі (зміна клімату, зміни в системі землекористування, втрата біорізноманіття, скорочення азоту в атмосфері), що говорить про досягнення точки неповернення; відбулися незворотні зміни в системі землекористування.

Особлива увага під час дослідження проблем соціально-економічної зумовленості кримінально-правової охорони земельних відносин приділяється вирішенню головного питання: наскільки дійсні кримінально-правові норми соціально значущі та відображають реальний стан справ, чи суперечать вони дійсним соціально-правовим відносинам, чи потрібно вносити зміни до кримінального законодавства способом криміналізації чи декриміналізації окремих видів злочинних посягань. До того ж соціально-економічна зумовленість кримінально-правової охорони земельних відносин вказує на соціальну потребу стану безпеки земельних правовідносин та відображає залежність їх існування від дотримання всіма суб'єктами встановлених правил. Наразі екологічні інтереси, екологічний імідж та зацікавленість у збереженні природних умов існування людства є пріоритетними у відносинах учасників суспільних відносин [9, с. 117].

Перехід до «зеленої економіки» забезпечує баланс між економічним розвитком, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю. Водночас досить багато фізичних та юридичних осіб завдають істотної, а часом і неправої шкоди навколишньому середовищу. Саме тому найважливішим аспектом соціально-економічної зумовленості кримінально-правової охорони земельних відносин

є суспільна небезпека злочинів у цій сфері. Земельні злочини посягають на суспільні відносини з охорони земель (грунтів), які забезпечують екологічну безпеку, природно-ресурсний потенціал землі як компонента навколишнього природного середовища, як простору для життєдіяльності, а також сприяють виникненню незворотних змін у соціальній та економічній дійсності, якісні зміні умов існування суспільства. Екологічна шкода, заподіяна землі, має відкладений та тривалий характер: нецільове використання земель, їх отруєння, забруднення шкідливими речовинами та інші протизаконні дії спричиняють негативні наслідки, як-от зниження родючості ґрунту (агровиснаження), деградація земель (заболоченість, засолення, ерозія тощо), зараження, вимушене переведення земель сільськогосподарського призначення в менш цінні категорії земель, виділення забруднювальних речовин із відкритих поверхонь, випаровування в атмосферне повітря, які часом завдають непоправної шкоди не лише довкіллю, а й людині, іншим живим організмам. Порушення правил утилізації та знищення харчових продуктів та біологічних відходів, навіть несуттєве перевищення шкідливих речовин у ґрунті може призвести до появи на споживчому ринку неякісних продуктів тваринного та рослинного походження, а отже, і до захворювань людей, появи нових невідомих збудників хвороб. Розвиток сучасних швидкісних видів транспорту, підвищення інтенсивності міграційних процесів, розвиток міжнародної торгівлі свідчить про те, що їхні наслідки мають тривалий і транскордонний характер. Компоненти природного середовища, зокрема земля (ґрунт), мають економічну цінність, забезпечення їх раціонального використання є особливо важливим: від обсягів одержуваної сільськогосподарської продукції багато в чому залежить наповнюваність державного бюджету, використання земель (відповідно до їх цільового призначення) приносить державі дохід у виді земельного податку, орендної плати [9, с. 718].

Таким чином, юридичні гарантії дотримання та виконання норм, що закріплюють екологічні права та інтереси громадян, містяться, зокрема, в законодавстві про кримінально-правову відповідальність, саме тому вивчення соціально-економічного складника кримінально-правової охорони земельних відносин, земельних злочинів володіє високою теоретичною і практичною значущістю для аналізу актуального стану суспільних відносин, що впливають зі сфери землекористування, а також для своєчасного реагування на злочини, що скоюються в цій галузі [9, с. 719].

Цифровізація економіки, її позитиви та загрози в разі настання наслідків глобального характеру. Процес глобального розвитку та поширення інтернету, інших новітніх інформаційних технологій стає реальністю. Він є основою розвитку цифрової економіки, що охопила всі сфери діяльності. Цифрова економіка (як всеосяжний сучасний підхід до розвитку країн) передбачає наявність фундаментальних змін у господарських процесах, бізнес-моделях та застосовуваних управлінських інструментах. Корінні перетворення трансформують усі сфери життя (політичну, економічну та соціальну) з урахуванням тотальної інформатизації та цифровізації. Сукупність усього різноманіття процесів і економічної, і суспільної трансформації в європейських країнах прийнято позначати як «цифрова економіка», «четверта промислова революція» [11].

Так, світовий банк під цифровою економікою розуміє такі економічні відносини, які значно скорочують довгі ланцюги з посередників, які використовують інтернет, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Це призводить до суттєвого прискорення зв'язків між господарськими агентами – компаніями, банками, урядом, населенням, прискорює операції з надання оренди, кредиту, купівлі-продажу, сплати податків, платежів, розрахунків та ін. [12].

Як відомо, під цифровою економікою розуміють вид економічної діяльності, в якій найважливіший і, по суті, ключовий фактор виробництва – це дані, представлені в цифровому вигляді, обробка великих обсягів інформації та використання отриманих результатів аналізу порівняно з традиційними формами господарювання, що дають можливість істотно підвищити ефективність різних видів виробництва, технологій, обладнання [13].

Найважливішим і ключовим фактором виробництва цифрової економіки є дані, представлені в цифровому вигляді. Вони перетворюються на нову ресурсну базу, на основі якої стає можливим розробляти, ухвалювати та впроваджувати більш ефективні рішення в різних галузях народного господарства. Завдяки їм формується такий цифровий простір, який дозволяє враховувати потреби громадян та суспільства загалом у швидкому отриманні достовірних та якісних відомостей, у розвитку телекомунікаційних технологій, у формуванні нового базису для розвитку економічної та соціальної сфери. Досвід останніх десятиліть дозволив ученим констатувати, що в напрямі цифрової трансформації світова спільнота переходить до нового соціально-економічного устрою – техногенної цивілізації [14].

Саме регіональна інноваційна система управління економічним розвитком на основі цифрових технологій стане ґрунтом економіки майбутнього [15]. Загалом, характерні риси процесу цифровізації виявляються в такому: переважання в економічній діяльності обміну інформацією порівняно з фізичними обмінами об'єктами; на перше місце виходить такий економічний ресурс, як знання чи інтелектуальний капітал, а не фінансовий капітал; інтернет стає всеосяжним засобом комунікації у всіх сферах життя та глобальним із точки зору географічного фактору; мережева організація як різновид організаційної структури стає провідною, що дозволяє бізнесу бути чутливішим і, відповідно, адаптивним до змін ринку; інформаційний обмін долає місцеві та регіональні ринки та стає глобальним у повному сенсі слова [16, с. 126].

Якщо розглянути цей процес стосовно економічної сфери діяльності, можна визначити такі найважливіші його напрями: формування безготівкового суспільства, тобто повсюдне та всеохопне використання електронних грошей у розрахунках, інтернет-продажах; надання широкого спектра послуг населенню за допомогою системи віддаленого онлайн-доступу; створення та розвиток великої кількості висококонкурентних, принципово нових виробництв і технологій та ін. [17].

Проблеми та перспективи проживання у містах в умовах формування високих стандартів безпекового простору. Головна конкурентна перевага міст, столичних та регіональних центрів – унікальний людський потенціал. Важливо не просто зробити місто розумним, а наповнити його розумними, освіченими жителями з величезним науковим і творчим потенціалом, який був би реалізований у кожному регіональному центрі, щоб кожне місто розвивалося як благополучне та наповнювалося успішними людьми. Природно що, основним трендом і завданням міської влади має бути боротьба за найбільш конкурентоспроможний людський ресурс. При цьому, попри всі перешкоди, що реалізуються в місті, необхідно зробити все можливе, щоб люди не виїжджали з міст, регіональних центрів і почували себе комфортно.

Виникає запитання: чому, за що і за кого йде така конкурентна боротьба, щоб залишитись жити в містах? У цьому аспекті важливим в оцінці міського середовища є врахування цінностей, релігійних переконань громадян, а також піклування про вирішення нагальних (повсякденних) питань та потреб, які хвилюють жителів щодня, як-от побудова сучасної вуличної інфраструктури чи вирішення проблем дорожньої розв'язки. Важливо враховувати, скільки часу мешканці міст щодня витрачають у заторах,

яка шкода завдається екології міста та здоров'ю мешканців. Стурбованість викликає відсутність паркування, необхідність постійного ремонту доріг та тротуарів, забезпечення безперебійної роботи громадського транспорту, тобто треба вжити всіх заходів, щоб місто заманивало мігрантів, і при цьому всіляко протидіяти злочинності; щоб проживання у містах розцінювалось для тривалого, комфортного життя, як комерційний проєкт, що приносить дохід та задоволеність за різними програмами, критеріями, рівнем оплачуваності праці та винагород за ініціативно-корисну діяльність.

Також гостро стоять проблеми з тарифами на ЖКГ, сферою транспорту, охороною здоров'я. Очевидною є перенаселеність, відсутність потрібної кількості шкіл та садочків. Важливо, щоб граничні витрати проживання у містах не переступали межу мінімальних потреб громадян. Слід переглянути показники оцінки якості життя населення з кількісно-фінансових до якісно-життєвих. Треба розробити стандарти життя в містах із забезпеченням доступним житлом та формуванням більш гнучкої цінової політики, через упровадження різних програм, так званих урбанпарків, а також критеріїв можливості тривалого (понад 30 днів) перебування в містах для всіх охочих, зокрема іноземців. Тут виникає загроза поширеності і підвищення рівня злочинності, що потребує оцінки реального стану справ та постійного моніторингу безпекового середовища; управління системами показників злочинності. Отже, з одного боку, необхідна якість життя суспільства, з іншого – викорінення криміногенних елементів із міст за допомогою широкого і повсюдного впровадження теорії розбитих вікон, інших превентивних соціальних проєктів. Важливо також зменшити показники загроз здоров'ю: викорінення тютюнопаління, алкоголізму, розповсюдження наркотиків, сучасної маскультури, грабежів і насильства, усіх можливих факторів ризику, створення належних санітарно-гігієнічних умов довкілля (привабливі будівлі, парки, сквери); підвищення рівня якості надання різноманітних послуг, щоб вести нормальний, здоровий, високодуховний спосіб життя з формуванням відповідної регіональної системи культури, вихованості та управління якістю життя в місті.

Сімейно-побутова сфера поширення зuboжіння населення та особливості криміногенних загроз у суспільстві. Серед проблем сімейно-побутової злочинності на сучасному етапі розвитку суспільства можна виокремити такі якісні особливості, як епоха ринкової економіки з її конфліктами та суперечностями породжує негативні соціальні явища в цій сфері, наслідки яких призводять до соціальної деформації сімейно-побутових відносин; конфліктні ситуації в побуті вирішуються через застосування різних видів насильств; у динаміці злочинів сімейно-побутової сфери простежується тісний взаємозв'язок із несприятливими житловими умовами, низьким рівнем добробуту, відсутністю роботи, пияцтвом, дармоїдством, невміло організованим дозвіллям, наркоманією тощо. Без обліку цих фонових явищ, які безпосередньо стосуються сфери побуту, не можна достовірно визначити основні напрями профілактики неправної поведінки в сімейно-побутових взаєминах. Об'єктивним джерелом злочинного насильства в сім'ї є деформація суспільних відносин, а загальним її суб'єктивним джерелом – відчуження ціннісно-нормативної системи особистості від цінностей суспільства, при цьому суб'єктивним детермінантом індивідуальної злочинної поведінки є деформація морально-правової свідомості [18, с. 157].

Отже, в результаті проведеного дослідження можна дійти таких висновків:

– соціально-економічні загрози господарському сектору посилюються з поглибленням світової економічної кризи. Колапс національної економіки супроводжується постійним кредитуванням з боку Міжнародного валют-

ного фонду, а національна система економіки, не витримуючи такого навантаження, тріщить по швам. Без знавців своєї справи щодо правового регулювання, вдалого управління фінансово-економічним сектором та правильно вибудованої економічної політики не може відбутись успішна економічна реформа з підтриманням показників стабільності в майбутні роки.

Виникає запитання: яких заходів вживати у разі потенційних загроз критичній інфраструктурі суспільства, чи здатна соціальна спільнота впоратись із загрозами світового масштабу? Найбільша стурбованість у таких випадках стосується міст. Руські й афонські старці радять втілювати з великих міст і поселитись біля річок, лісів, мати власну огородину, щоб у будь-який час прогледувати себе. У разі виникнення подібних ситуацій потрібен сильний національний сільськогосподарський сектор;

– земля, природні ресурси, корисні копалини є власністю українського народу. На жаль, в Україні найменші запаси прісної води у Європі, тому в разі національних чи глобальних загроз виникне необхідність переселення у більш благополучно життєві регіони країни чи інших держав. Сьогодні Китай зазіхає на територію Сибіру і проводить масові перенаселення народів, вирубування дерев, знищення ґрунтів виснажливими хімікатами. Людство, щоб вижити, змушене мігрувати і переселятись із мист біля основного багатства планети (не золота, а води, землі і лісів), як це було з перших віків існування світової цивілізації;

– забруднення навколишнього природного середовища відбувається великими темпами, і процеси машинобудування вже не зупинити, тобто потрібні нафтові ресурси. За таких умов слід орієнтуватись на національні багатства країни, всіляко підтримувати вітчизняного виробника. Особливо прикро, що через певні обставини основні природні ресурси України захоплені олігархатом, тому сьогодні усіма можливими способами належить боротись із раковою пухлиною всередині країни, яка руйнує національну економіку щодня. Особливу стурбованість викликає те, що величезні кошториси олігархів зосереджуються в іноземних банках, а отже, заради їх повернення в Україну необхідна підтримка міжнародних партнерів;

– раціональний розподіл національних природних ресурсів не є можливим за умови його концентрації у руках олігархату. Потрібно націоналізувати основні економічно-прибуткові сфери і повернути їх у власність держави. У цих процесах важливою є охорона земель як найціннішого національного ресурсу планети. Природне регулювання багатьох соціальних процесів не зовсім можливе за умов тотального злиття хімікатів у природне середовище та потребує втручання людини щодо підживлення земель, меліорації, щоб виростити добротний урожай екологічно чистих продуктів. Система збереження природних властивостей землі суттєво порушена через згубницьку діяльність людини. Особлива суспільна небезпека завдається іноземними інвесторами та недобросовісними власниками землі, які спричиняють її псування через виснажливе землекористування, що виражається в заподіянні значної шкоди. А що говорити про видобуток бурштину та незаконну браконьєрсько-мафіозну діяльність довкола дорогоцінностей України. Безперечно, це підриває національне виробництво та основи функціонування багатьох галузей економіки, є стримувальним фактором для зростання якості та рівня життя населення, регіонального розвитку тощо;

– цифровізація сучасної економіки може мати глобальні катастрофічні наслідки, а держава понесе колосальні втрати в усіх сферах національного виробництва за умови відключення електроенергії, інтернет-ресурсу. За умови розроблення нових бізнес-моделей у господарському секторі потрібний цілий комплекс виважених управлінських рішень, через що виникає особлива затребуваність у знаннях фінансово-економічного сектору. Стабільна економіка є найважливішим складником

політичних процесів. Вона стає слабкою через корупційні злочинні схеми, що є головною завадою у соціальній політиці та правильному вибудовуванні міжнародних відносин.

– статтею першою Конституції України визначено, що наша держава є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою. Однак чи є вона насправді такою, чи це програмна ціль, ідеологія, до якої слід прагнути, вибудовувати її? Насправді ж варто говорити про модель сильної держави за умови розвитку потужної національної економіки, орієнтуючись на наці-

онального виробника, а не іноземного інвестора. Сюди слід вести і мобілізувати всі національні, духовні і фізичні ресурси народу, його інтелектуальний потенціал. У багатьох наукових дослідженнях наголошується на необхідності розроблення моделі сервісної держави, однак сервіс – це вже наступний крок після міцності держави в її економіці, стабільному розвитку. Тоді відбудеться справжня суверенність, і незалежність від іноземних кредиторів, звільнення від міжнародних боргів і зобов'язань, економічного колапсу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jaskiernia J. Economic crisis in Europe as a determinant of party political platforms. В сборнике: Russia and the world: the development of civilizations. The transformation of the political landscapes during the period 1999–2019. Материали ІХ міжнародної науково-практичної конференції: в 2-х частинах. 2019. С. 106–116.
2. Берсуцкая С.Я., Колесников С.А. Текущее состояние и перспективы развития агропромышленного сектора Украины в контексте евроинтеграции. *Экономический вестник Донбасса*. 2019. № 3 (57). С. 115–122.
3. Лобунец В.И. Современное состояние и особенности развития аграрной отрасли экономики Украины в условиях евроинтеграции. *Экономика и управление АПК*. 2016. Т. 1. № 126. С. 29–33.
4. Савельева Е.Н. Актуальные правовые проблемы развития агробизнеса в Украине в условиях евроинтеграции. В книге: Влияние межгосударственных интеграционных процессов на развитие аграрного, экологического, природоресурсного и энергетического права. *Тезисы докладов международной научно-практической конференции*. 2018. С. 274–276.
5. Гайдучий П. Україна-ЄС: проблеми інтеграції. *Дзеркало тижня*. № 20. URL: <http://gazeta.zn.ua/international/ukraina-es-problemy-integracii-.html>.
6. Ринок землі: зарубіжний досвід. URL: <http://selpu.info/?p=231.20>.
7. Савченко М.В., Витяганець І.М. Підвищення міжнародної конкурентоспроможності Вінницької області в умовах євроінтеграції. *Економічний вестник Донбасса*. 2020. № 2 (60). С. 67–77.
8. Евроинтеграция в сфере АПК: справляется ли ВРУ с законодательными инициативами? *Тваринництво України*. 2015. № 8 (69). С. 40–41.
9. Халперская К.С. Социально-экономическая обусловленность уголовно-правовой охраны земельных отношений. *Вестник Удмуртского университета. Серия «Экономика и право»*. 2021. Т. 31. № 4. С. 717–720.
10. Earth has crossed several "planetary boundaries", thresholds of human-induced environmental changes. URL: <https://scripps.ucsd.edu/news/earth-has-crossed-several-planetary-boundaries-thresholds-human-induced-environmental-changes>.
11. Кошовец О.Б., Ганичев Н.А. Глобальная цифровая трансформация и ее цели: декларации, реальность и новый механизм роста. *Экономическая наука современной России*. 2018. № 4 (83). С. 126–140.
12. Абрамовских Л., Бабенко А. О возможности использования цифровых технологий как основа перехода на интенсивный путь развития. *Экономист*. 2018. № 8. С. 17–26.
13. Антипина Н.И. Трансформация российского бизнеса в условиях перехода к цифровой экономике: отраслевой и региональный аспекты. *Экономическая наука современной России*. 2018. № 2 (81). С. 102–111.
14. Пименов В., Быстров А. Пути развития промышленной политики России в условиях цифровой трансформации. *Экономист*. 2018. № 9. С. 25–33.
15. Джемали О., Чижова Е.Н., Стрябкова Е.А. Особенности управления региональной инновационной системой Белгородской области. *Экономика. Общество. Человек. Межвузовский сборник научных трудов*. Белгород : Изд-во БГТУ. 2017. С. 170–176.
16. Демура Н.А., Ярмоленко Л.И., Кажанова Е.Ю. Цифровизация как необходимое условие экономического развития России и регионов. *Экономика устойчивого развития*. 2019. № 2 (38). С. 126–130.
17. Аракелян С. Цифровая экономика: стратегия развития и новые технологии – достижения, риски, угрозы. *Экономист*. 2018. № 10. С. 52–71.
18. Пашаев Х.П., Пашаева Э.Х., Потапов Д.П., Чиконова Л.В., Двойнина Т.А. К вопросу о семейно-бытовом насилии (аналитический обзор проблемы на примере Республики Алтай). *Здоровье человека, теория и методика физической культуры и спорта*. 2019. № 4 (15). С. 152–160.